

„O tom, že jste v Česku nelegálně, nemusíte ani vědět.“ Rozhovor s mongolským migrantem

Marie Jelínková

Abstrakt:

Rozhovor s migrantem, který přijel z Mongolska na dlouhodobé pracovní vízum před necelým rokem do České republiky, vykresluje jeden ze životních příběhů cizinců, kteří využili služeb nespolehlivé zprostředkovatelské agentury. Jak se v České republice žije a s jakými problémy se migranti potýkají, se ptala Marie Jelínková.

Jaký byl Váš život v Mongolsku, než jste se rozhodl jet pracovat do Evropy?

Studoval jsem univerzitu, magisterské studium, a přitom pracoval v malém rodinném podniku na prodej vlny, kde jsem dělal všechno, co bylo třeba. Podnikat mě bavilo, ale práce moc nebyla. Moje rodina původně pocházela z malé vesničky, ale před několika lety se rodiče se mnou i s mými třemi sourozenci přestěhovali kvůli práci do hlavního města Ulánbátar. Z práce v rodinné firmě jsem měl pocit, že už něco umím a že se můžu uplatnit i v zahraničí, kde je třeba práce víc a lépe placená. Chtěl jsem něco v životě dokázat a podívat se i někam do zahraničí...

Proč jste si vybral právě Českou republiku?

Měl jsem kamaráda, jehož sestra do Česka odjela. Nebyl pro něj problém sehnat mi kontakt na zprostředkovatelskou agenturu, přes kterou si to ona zařizovala. Ale znal jsem několik dalších lidí, jejichž známí odjeli pracovat do České republiky, je to trochu levnější, než jet jinam.

Jak jste si vyřídil vízum?

Zavolaal jsem té zprostředkovatelské agentuře a přišel na schůzku. Zaregistroval jsem se u nich, zaplatil jsem 600 USD, podepsal nějaké papíry, dal jim pas. Po dvou měsících jsem zaplatil dalších 600 USD a když jsem dostal vízum, tak ještě jednou 600 USD, ale pak po mně

chtěli postupně ještě další peníze, za vízum, za vyzvednutí z nádraží a podobně. V Praze nás pak na nádraží čekal Ivan, spolupracovník té zprostředkovatelské agentury.

Jakou práci Vám zprostředkovatelská firma slibovala?

Říkali nám, jelo nás společně několik, že budeme pracovat na stavbě jako dělníci. Pochopil jsem to tak, že budu pracovat přímo pro českého zaměstnavatele, od kterého si budu moct pronajmout i solidní bydlení. Ale ve skutečnosti to tak vůbec nebylo. Celou dobu jsem pracoval přímo pro tu zprostředkovatelskou agenturu, která nás různým zaměstnavatelům pronajímala. Bydleli jsme podle toho, kde jsme pracovali. Často na různých ubytovnách, ale také ve sklepech. Nikdy jsme nevěděli, co bude zítra. Ráno nám třeba řekli, ať si sbalíme věci a odvezli nás na práci na několik dní kus za Prahou. Práce se pořád měnila – dělali jsme na stavbách, se dřevem, uklízeli... prostě všechno. Museli jsme napracovat minimálně dvě stě padesát hodin měsíčně, pokud bychom to nenapracovali, nedostali bychom plat.

Kolik jste si vydělal?

Kolem čtyřiceti korun na hodinu, ne víc. Přitom před příjezdem do Čech mně slíbili, že si vydělám tak 1000 USD za měsíc. I když jsem pracoval deset dvanáct hodin denně, nevydělal jsem si víc jak polovinu. Snažil jsem se to změnit, ale Ivan, ten zprostředkovatel v Čechách, mi řekl, že pokud ho nebudu poslouchat, pošlou na mě ukrajinskou mafii.

Dostal jste zapláceno, třebaže méně než bylo na začátku dohodnuto, za všechnu odpracovanou práci?

Ze začátku ano. Dopředu jsem věděl, že peníze dostanu několik dní po skončení měsíce, takže jsem si na první měsíc do Česka peníze vezl. Za první tři měsíce jsem zapláceno dostal. Nezapočítali mi sice několik odpracovaných hodin, ale plat jsem měl. Později jsem peníze za práci nedostával.

Později? Jak dlouho jste pro tu zprostředkovatelskou firmu pracoval a jak se tedy podmínky měnily?

Pro zprostředkovatelskou agenturu jsem pracoval zhruba čtyři pět měsíců. Ze začátku, tak měsíc možná dva, jsem věřil, že se to zlepší, změní. Pak už jsem chtěl odejít, ale byl jsem v pasti. Pracovat jsem musel a nikoho jsem v Česku neznal a tak jsem neviděl jinou možnost. Neumím moc popsat, jaké to bylo. Život byl jenom práce. Měl jsem tu výhodu, že jsem mladý a poměrně silný. Ostatní spolupracovníci práci často fyzicky vůbec nemohli vydržet, ale já jsem to těch několik měsíců zvládal, i když mám od té doby problémy se zády. Situace se změnila, když práce došla. Nejdřív začalo být práce málo a dělali jsme jen příležitostně. Třeba dva dny v týdnu, pak nebyla práce vůbec. Když jsme dělali nárazově, to bylo zhruba měsíc, peníze jsme nedostávali, jenom někdo třeba dvě stovky na jídlo, ale plat ne.

Co jste v této situaci dělal?

V té době jsem si už sehnal kontakty na další Mongoly, kteří mi řekli, kde se dá práce najít, a tak jsem chtěl odejít. K někomu, kde bych měl normální zaměstnání, ale nešlo to. Zprostředkovatel nám říkal, že si nemůžeme najít jinou práci ani odejít pracovat pro jinou firmu. Neměli jsme práci ani peníze, ale museli jsme sedět na ubytovně. Po třech týdnech úplně bez práce jsem se s Ivanem pohádal a společně s kamarádem, taky Mongolem, jsme utekli. Další den ráno šel můj kamarád s tlumočnicí všechno ohlásit na policii, ale nemělo to žádný smysl. Vyslechli ho, udělali záznam, poděkovali a řekli, že mu pomoci nemůžou.

Našel jste si potom lepší práci?

Ano a ne. Našel jsem si přes známé Mongoly práci v Brně, dělal jsem ve skladu s ovocem. Asi devět hodin denně, šest dní v týdnu, v neděli jsme měli volno. Práce byla hodně těžká a hlavně byla velká zima, ale byl jsem rád, že práci mám a nikdo mi nevyhrožuje.

Měl jste zdravotní pojištění?

Nevím. Předpokládám, že asi ano, ale ani zprostředkovatel ani zaměstnavatel v Brně mi nikdy kartičku zdravotního pojištění nedali. Když jsem měl velké bolesti zad, zašel jsem si k doktorovi, kterého mi doporučili spolupracovníci, a zaplatil jsem v hotovosti. Jindy jsem doktora nepotřeboval.

Jak jste to měl s pracovním povolením?

To právě byl problém. Když jsem jel do Česka, vůbec jsem nevěděl, co všechno potřebuji, žil jsem v představě, že mi pracovní vízum, které jsem měl na rok, stačí.

To jste se o to nezajímal?

Dneska to vidím tak, že jsem se měl zajímat víc. Ale není to tak, že jsem se vůbec nezajímal. Zprostředkovatel nám řekl, že se o všechno postará a na otázky moc neodpovídal a žádné informace jsem najít nemohl. Vůbec nic. Ale je pravda, že taky neumím jiný jazyk než mongolštinu.

Kde jste se potom dozvídal informace o vyřízení víza, pracovním povolením...?

Až v Čechách, nejvíc od ostatních spolupracovníků, ale ne vždy byly informace správné. Nejvíc jsem se toho dozvěděl v tom skladě v Brně, tam pracovalo hodně cizinců, tak jsem se ptal. Tam jsem také zjistil, že mi nestačí mít pracovní vízum, ale že bych si měl vyřídit pracovní povolení na úřadu práce v Brně. Pomohl mi zaměstnavatel a na dva měsíce jsem ho dostal.

Jenom na dva měsíce? Proč?

Ano, nevím proč.

Byl jste v Brně na cizinecké policii?

Ano. Na popud ostatních spolupracovníků, kteří říkali, že mě můj zprostředkovatel mohl nahlásit, že u něj nepracuji a moje pracovní vízum by mohlo být zrušeno. Ale nakonec to bylo úplně jinak. To, že jsem od svého zprostředkovatele odešel, na zrušení víza nemělo vliv. Zjistil jsem, že moje vízum bylo od začátku neplatné.

Tomu nerozumím, jak mohlo být neplatné, když jste na něj do Česka přijel? Bylo falešné?

Ne, nebylo falešné. Taky jsem tomu nerozuměl, tak jsem si našel právníka. Ten zjistil, že jsem měl nastoupit do práce už v únoru 2007, do České republiky nás ale zprostředkovatel dovezl až v březnu 2007 a na úřad práce nahlásil, že jsme do práce nenastoupili. Takže už v době, kdy jsem do České republiky přijel, bylo zahájeno řízení o zrušení mého víza. Pracovní povolení v Brně jsem dostal asi jen proto, že celý proces poměrně dlouho trvá.

Co to znamená pro Vaší situaci?

To ještě úplně nevím, ale nemohu si zažádat o prodloužení víza, i když stálou práci najítou mám, protože jsem tu v podstatě nelegálně. Můj právník ještě bude zkoušet najít nějaký způsob, jak to udělat, ale moc šancí mi nedává.

Jak vypadá Váš život dnes?

Mám další práci, většinou různé brigády za asi sedmdesát korun na hodinu, v tom skladu mě dál zaměstnávat bez papírů nechtěli a navíc tam je teď práce méně. Pronajímám si společně s kamarádem jeden pokoj a čekám, co bude dál. Do Mongolska se vrátit zpátky nechci, tady je moje šance, chtěl bych to zvládnout a žít normální život. Nelegálně tu zůstat ale taky nechci.

Chcete k našemu rozhovoru ještě něco dodat?

Ano, nevím, jak to bude dál, ale ten zprostředkovatel – Ivan, zničil několika lidem život, možná i mně a přestože se o něm ví, pokračuje v tom, co dělá, dál. To mě trápí.

Pozn.: Rozhovor proběhl v prosinci 2007 v Praze a byl překládán tlumočnicí. Na žádost dotazovaného neuvádíme v článku jeho jméno, stejně tak jako neuvádíme jméno zprostředkovatelé agentury a firmy, pro kterou pracoval. Výrazy týkající se především pracovně právních vztahů (například pracovní povolení) byly při editaci rozhovoru převedeny do srozumitelné terminologie.

Článek vznikl v rámci projektu Kampaň na podporu rovných příležitostí pro všechny v České republice.

Výzkum o Mongolech byl podpořen z prostředků specifického výzkumu ISS FSV UK. Autorka v současnosti spolupracuje na projektu o mongolské migraci s Mezinárodní organizací pro migraci.